

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

УСТАНОВА КУЛТУРЕ ОД НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА

БИБЛИОТЕКА ИНФОРМАТИВНИХ СРЕДСТАВА

ИНВЕНТАР

ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ЧИКАГУ

1920-1945 (1920-1945)

Предраг Крејић

Београд, 2013

Библиотека информативних средстава

ИНВЕНТАР
сумарно-аналитички

AJ-414

**ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У
ЧИКАГУ
1920-1945
(1920-1945)**

Предраг Крејић

Београд, 2013.

САДРЖАЈ ИНВЕНТАРА

	Страна
ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА	V
ИСТОРИЈАТ СТВАРАОЦА ФОНДА	VII
УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА СТВАРАОЦА ФОНДА.....	VIII
РЕГИСТРАТУРСКО ПОСЛОВАЊЕ СТВАРАОЦА ФОНДА	IX
СТАЊЕ И ЗНАЧАЈ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА	IX
СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА.....	XIII
ОПИС ЈЕДИНИЦА ОПИСА	1
ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈА.....	13
ИНДЕКСИ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА.....	17
ИМЕНСКИ ИНДЕКС	19
ГЕОГРАФСКИ ИНДЕКС	21

ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА

**ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У
ЧИКАГУ
1920-1945
(1920-1945)**

ИСТОРИЈАТ СТВАРОЦА ФОНДА

Генерални конзулат Краљевине СХС у Чикагу је почео с радом 13. септембра 1920. године¹ убрзо по доношењу Указа Регента Александра о његовом отварању и постављењу Бранка Лазаревића за генералног конзула². Овим је проширена мрежа конзулата Краљевине СХС у САД, пошто су нешто раније били отворени генерални конзулати у Њујорку и Сан Франциску. Територијална надлежност овог Генералног конзулата покривала је државе Мичиген, Илиноис, Ајову, Арканзас, Лујзијану, Индијану, Мисури, Мисисипи, Кентаки, Висконсин и Минесоту.

На овом подручју је била сконцентрисана врло велика популација исељеника пореклом са територије која је припадала нетом створеној југословенској држави. Овим је КСХС, очито желела да им се што пре приближи и промовише себе као државу која води рачуна о њиховим административним потребама, поготово што они у огромној већини нису још увек били амерички држављани. Као и остали конзулати и чикашки је имао задатак да ради на стварњу осећаја заједништва код различитих југословенских националних група, који се код дела исељеништва почео тек стварати за време Првог светског рата када је вођена кампања подршке формирању југословенске државе. Треба нагласити да је на овом подручју у дужем временском периоду било седиште најважнијих исељеничких удружења Срба, Хрвата и Словенаца као и значајног дела њихове штампе. Осим што је требао да представља спону исељеника са завичајем, Генерални конзулат у Чикагу је имао важну улогу у праћењу привредних дешавања с обзиром да је ово било изузетно важно индустријско а нарочито пољопривредно подручје. Берза у Чикагу је била најважнија берза пољопривредних производа на свету и кретања на њој су имала великог утицаја на све земље којима је пољопривреда била важна привредна и извозна грана па тако и Југославији. Треба рећи да је и Генерални конзулат у Чикагу као и други југословенски конзулати у САД имао проблем са мањком људства у односу на обим посла, што се нарочито види из извештаја из јуна 1921. године када је на примедбу Министарства спољних послова да је престао да шаље извештаје о пољопривреди у САД, конзул Лазаревић изјавио да је толико затрпан текућим послом да једноставно не може да то постигне. Следећа али не мање важна улога конзулата је била да прати писање америчке штампе о догађајима у Југославији и свету.³

После одласка Бранка Лазаревића, на положај Генералног конзула је 1922. године дошао Божидар Пурић, тада млади југословенски дипломата, потоњи председник југословенске владе у избеглиштву за време Другог светског рата. Пре Чикага, Пурић је прво био конзул у Сан Франциску а после Чикага је прешао у Посланство у Вашингтон где је једно време био отправник послова. Његову конзулску службу су обележиле несугласице са послаником КЈ у Вашингтону Анте Тресић – Павичићем који му је формално био надређени. Њега је заменио Радоје Јанковић, истакнути ратник ослободилачких ратова Србије, потпуковник у резерви,

¹ АЈ-371-72-94.

² АЈ-334-КПО-књ. 95, Регистар конзула.

³ АЈ-371-72-94.

који ће 1929. године прећи на положај генералног конзула у Њујорк.⁴ Пада у очи да су многи југословенски дипломатско - конзуларни представници у САД по окончању мандата у једном тамошњем представништву остајали у САД и пребацивани у друга. Тако су неки на тлу САД провели и читаву деценију па и дуже. Сигурно су одређене специфичности рада у САД, међу којима је свакако била потреба доброг познавања прилика у исељеништву утицале да се они дуже тамо задржавају. Иначе, високи трошкови живота и удаљеност Југославије, што је у оно време отежавало одласке кући, сигурно нису чинили дипломатско-конзуларну службу у САД претерано атрактивном. После одласка Радоја Јанковића на положај ће доћи Ђура Коломбатовић, иначе Хрват, како би се по свему судећи смањило незадовољство у хрватским исељеничким круговима, који су наглашавали да у Америци у југословенској дипломатској служби преовлађују Срби. За време његовог мандата Конзулат је проширио своју надлежност и на западну обалу САД јер је 1933. године због штедње затворен конзулат у Сан Франциску. Пошто је Коломбатовић 1935. године прешао у Аргентину на функцију посланика КЈ, за генералног конзула је дошао Петар Цабрић који је ову функцију обављао до лета 1942. године. Њега је заменио Владимир Вукмировић.⁵ Крајем 1944. године неколико службеника конзулата је, солидарисући се са смењеним послаником КЈ у САД Константином Фотићем, напустило конзулат и дало изјаву у штампи против владе Ивана Шубашића у којој, како су истицали, нема ниједног Србина из Србије.⁶

С обзором да су привредне везе САД и Југославије у целом међуратном периоду остале неразвијене, функција Конзулата у Чикагу се ипак пре свега сводила на општење са југословенским исељеништвом, у оквиру чега је била нарочито важна пропагандна улога на промовисању заједништва различитих југословенских националних група али и борба против екстремне хрватске и македонске антијугословенске емиграције као и оних који су заступали револуционарне болшевичке идеје. О томе најбоље сведочи извештај конзула из 1932. године у коме напомиње да је “Чикаго центар свих антидржавних и антијугословенских организација”⁷. Истовремено неке важне српске установе су ту имале седиште пре свега најјача српска исељеничка организација “Српски народни савез” као и српска православна епархија са седиштем у Либертивилу код Чикага.

УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА СТВАРОЦА ФОНДА

Унутрашња организација дипломатско-конзуларних представништава Краљевине Југославије није била регулисана прописима Министарства иностраних послова. Конзулати су имали мали број запослених, свега од једног до три указна службеника, евентуално још понеког неуказног, као и једног или двоје послужитеља. Тај број је варирао у зависности од значаја и обима посла одређеног представништва али и од расположивих новчаних средстава којима је МИП хронично оскудевао. Због тога он није био у могућности да позитивно одговори на честе захтеве дипломатских конзуларних представништава за упошљавање додатног броја службеника. Такав случај био је и са конзуларним представништвима у САД укључујући и Генерални конзулат у Чикагу, иако је он са седам до осам указних и неуказних службеника имао више запослених од уобичајеног броја, типичног за југословенске конзулате.

Обим посла је био велики, пре свега што је требало опслуживати велику југословенску исељеничку популацију. Потврда овога је велики број заведених аката административног карактера (деловодни протоколи су имали 10 до 15 хиљада бројева годишње) који су се односили на издавање пасоша, пасаван, виза, затим овере разних докумената које су исељеници, већином и даље југословенски држављани слали конзулату. Због тога ни организација рада

⁴ АЈ-371-72-94.

⁵ Исто.

⁶ Исто.

⁷ Исто.

Конзулата није ни могла бити унапред дефинисана, већ је шеф Конзулата интерно одлучивао о томе према расположивим приликама. Ипак, одређена подела посла је постојала, тако да су послове издавања пасоша и виза, дакле послове битне и за безбедност државе радили конзул и указни чиновници, послати од Министарства спољних послова, док су послове административне природе који су се односили на рад везан за наплату заоставштина, осигурања и компензација радили неуказни службеници, по правилу југословенског порекла а настањени у САД. Ови послови су доносили највећи приход од наплате такси и учињених услуга којим је међутим располагала искључиво држава.

РЕГИСТРАТУРСКО ПОСЛОВАЊЕ СТВАРОЦА ФОНДА

Канцеларијско пословање дипломатско-конзуларних преставништава КЈ није било регулисано актима Министарства иностраних послова. О њему се у Генералном конзулату може донети непотпун закључак на основу сачуване грађе и књига евиденције. Евиденција аката је вођена кроз опште, поверљиве и строго поверљиве деловодне протоколе. Осим њих благајнички деловодник, таксени, картотека протераних, политичка картотека (вероватно се односила на политички сумњиве), књига циркулара.⁸ Треба напоменути да је поверљив деловодник вођен тек од 1922. године. Могуће је да је и још нека од књига евиденције тек касније почеле да се користе као што је то био случај у Конзулату у Њујорку. О томе немамо засад података поготово што су сачивана само три поверљива деловодна протокола. На основу расположивог може се рећи да је канцеларијско пословање било децентрализовано и да су акта завођена хронолошком нумерацијом, број на број и да је врло ретко вршено повезивање аката, док се о општој архиви због већ поменуте несачуваности општих деловодника не може извести закључак.

Констатовано је да су акта опште односно административне архиве која су се односила пре свега на издавање пасоша, виза, овере пуномоћја, наплату заоставштина компензације и осигурања исељеника, била и физички обједињена и одлагана у појединачне досијее на име лица о којима је била реч. Овај принцип је коришћен током целокупног периода рада Конзулата. По завршетку поступка, који је кад су питању наплате заоставштина, могао трајати и више година, досије је одлаган у годину у којој је предмет окончан. Досијеи су вођени не само за појединце већ и за друге делатности којима се бавио конзулат, извештаји о политичкој и привредној ситуацији у САД, америчкој и исељеничкој штампи, антијугословенској емиграцији, сумњивим лицима, депортованима и отварани су сваке године. Поверљива акта су чувана одвојено од осталих и одлагана су у посебне досије. Очито с обзиром на мали број поверљивих аката годишње (100-200) а само је уочи Другог светског рата у неким годинама ишао и до 400, на документима нису стављане посебне ознаке за досијеа у којима су одлагана акта, па их уосталом нема ни у сачуваним деловодницима. На документима, углавном на лицу документа је стављан штампил Конзулата. На основу сачуваних деловодника може се рећи да су они закључивани, али последње две године нису.

СТАЊЕ И ЗНАЧАЈ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА

Грађа Генералног конзулата је примљена од Савезног секретаријата за иностране послове у два наврата. Најпре је већи део преузет 10. 11. 1998. године у количини од 13.00 метара али тада није сачињен примопредајни записник. Други део у количини од 1.40 метара је преузет 15. 2. 1999.⁹ Укупна количина грађе је износила 106 фасцикли, један пакет и једна књига у укупној количини 14.40 метара. Скоро сва грађа је била административна (издавање

⁸ Исто.

⁹ Записник 119/1, Досије фонда АЈ-414.

путних исправа, потраге, пензије, овере, депортације, легализације) несређена и некомплетна.¹⁰ У прилог констатацији да је грађа стигла некомплетна можемо поново нагласити да се у већини година, према извештајима Конзулата, број аката административне грађе кретао од 10-15 хиљада годишње, и по свему судећи је та грађа издвојена као безвредан регистратурски материјал одмах или нешто касније, пошто јој је, највероватније, истекао оперативни рок чувања. И грађа која је приспела у Архив је представљала углавном регистратурски материјал без икакве историјске вредности а такође јој је одавно престао било какав административни значај, тако да је и она предложена за трајну елиминацију. Истовремено она је била у доста лошем стању. Од ове грађе су сачувана документа која дају збирне податке о горе поменутих пословима који су најтипичнији за делатност Генералног Конзулата, као и материјали који су најзанимљивији по садржају. Укупна количина издвојеног безвредног регистратурског материјала који не садржи документа од значаја за науку и оперативне потребе износи 13.50 метара и потиче из периода 1922-1944. година¹¹.

Количина грађе преостала за трајно чување износи 9 кутија са 18 јединица описа (1.08 м) као и три поверљива деловодника (0.07 метара), што укупно чини 1.15 м. Граничне године фонда и грађе су 1920-1945.

Имајући у виду делокруг рада ствараоца фонда, начин стварања, евидентирања и врсту грађе, као и затечено стање грађа је сређена по принципу слободне провенијенције-облик функције и делатности, према класификационој шеми са следећим класификационим групама:

САД
ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САД
ЈУГОСЛОВЕНСКО ИСЕЉЕНИШТВО У САД
ШТАМПА И ПРОПАГАНДА
ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КЈ У ЧИКАГУ
ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈЕ

Сачувани архивски документи употпуњавају слику о горе поменутих појавама које можемо пратити кроз друге фондове пре свега Посланства Краљевине Југославије у Вашингтону и Генералног конзулата у Њујорку. Она највећим делом говори о југословенском исељеништву, како оне југословенске тако и антијугословенске орјентације, затим о политичким, економским и осталим друштвеним догађајима, привредним односима Југославије са САД, пропагандној активности Генералног конзулата, написано у америчкој и исељеничкој штампи. Осим грађе која има историјску вредност сачувана су и нека документа која имају више илустративног карактера.

Архивска грађа остављена за трајно чување је у физички добром стању. Документи су аутентични, оригинални али има и доста копија. Осим извештаја и текуће преписке има и новинских листова и чланака, летака, фотографија, легитимација и сл. који су предати фототеци и библиотеци Архива и архивирани у одговарајуће збирке. Писана је на српском и енглеском.

Као информационо средство за архивску грађу Генералног конзулата КЈ у Чикагу урађен је сумарно – аналитички инвентар са именским и географским индексом. На сређивању фонда и изрди информативног средства радио је виши архивиста Предраг Крејић.

Приликом цитирања података архивске грађе овог фонда наводи се сигнатура која садржи ознаке назива Архива Југославије (АЈ), број фонда (414), број фасцикле и јединице описа.

Београд, 27.12.2012.

виши архивиста

¹⁰ Видети досије фонда АЈ-414.

¹¹ АЈ-414, Досије фонда, Записник бр. 02-290/2, 06.07.2011.

Предраг Крејић

**СТРУКТУРА
АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА**

СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

	бр. јед. описа	страна
САД	1	3
ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САД	2-3	3-4
ЈУГОСЛОВЕНСКО ИСЕЉЕНИШТВО У САД	4-15	4-8
ШТАМПА И ПРОПАГАНДА	16-17 ...	8-10
ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КЈ У ЧИКАГУ	18	10
ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈЕ	бр.књиге	стр. 1-3 .....
		15

ОПИС
ЈЕДИНИЦА ОПИСА

САД

1 1 САД

Америчка помоћ Аустрији непосредно после Првог светског рата; зајам Аустрије у САД и коментар америчких новина о платежној способности Југославије; боравак италијанског амбасадора у Чикагу и реаговање америчких новина на његове изјаве; италијанске фашистичке организације у САД, став америчких политичких партија према Лиги народа; ставови америчког бизнисмена и политичара Ричарда Крена о Чехословачкој и односима Бугарске и Србије; утицај америчких председничких избора на међународне односе; политичка опредељеност бирача пореклом из словенских земаља, укључујући и југословенске исељенике; боравак румунске краљице Марије у САД и пријем приликом посете Чикагу; добродошлица краљици од српских исељеника; анализа пропагандног ефекта Краљичине посете; настојање Румуније да добије зајам у САД и једно мишљење о "Блеровом" зајму Југославији; мађарска пропагандна акција у САД за ревизију тријанонског мира; мишљење америчког официра о стању у Италији; бројно стање америчке копнене војске; политички ривалитет САД са Британијом; криза на Волстриту и њене последице; анализа економске ситуације која је претходила слому берзе; извештај повереника Генералног конзулата о наводној фабрици митраљеца у САД код које је Мађарска извшила поруцбину; Мусолинијева порука Америци; немачка пропаганда у САД; мишљење бившег америчког подсекретара Дјуи за финансије о могућности сарадње у Средњој Европи; питање ратних дугова; канадско-енглески трговински уговор и САД; америчко гледиште о француским изборима и евентуалној девалвацији франка; једно америчко виђење ситуације у нацистичкој Немачкој; Рузвелтова политика према Канади и Јужној Америци; утицај избијања Другог светског рата на спољну трговину САД.

Година: 1922-1923, 1926, 1928-1933, 1936, 1940.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак.

Језик: српски, енглески.

Напомена: О ситуацији у САД и односима са светом видети такође и у месечним извештајима Генералног конзулата у јединици описа 18.

ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САД

1 2 ПОЛИТИЧКИ, ЕКОНОМСКИ И ДРУГИ ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САД

Политички, економски и други односи између САД и Југославије; предлог да краљ Александар буде позван као почасни гост на годишњу конвенцију америчких ратних ветерана "Америчка легија"; позив за присуствовање конвенцији америчких резервних официра упућен генералном конзулу КЈ у Чикагу; кандидат за новог америчког посланика у Југославији; предлози за израду нове конзуларне конвенције између САД и Југославије, конвенције о натурализацији и трговинске конвенције; обустава пословања америчке банке са Југославијом; извештај америчког трговинског аташеа у Београду о економској ситуацији у Југославији; могућности југословенског извоза у САД; извоз америчких аутомобила у Југославију и подаци о америчким произвођачима моторних возила; прикупљање помоћи за југословенске ратне заробљенике од

стране "American Friends of Yugoslavia" уз подршку југословенских исељеника; достава помоћи преко Црвеног крста САД; одликовање Американаца југословенским одличјима; студијске и друге посете између Југославије и САД; мишљење америчког професора историје, немачког порекла, о балканским народима и њиховом односу према Немачкој пред посету Југославији; поклон бејзбол опреме америчких студента за краља Петра II; американци одликовани југословенским одличјима.

Година: 1922-1923, 1925-1929, 1931-1934, 1936, 1938-1939, 1941-1944.

Врста документа: извештај, писмо, брошура, новински исечак, орденска повеља.

Језик: српски, енглески.

1 3 ЈУГОСЛАВИЈА НА МЕЂУНАРОДНИМ ИЗЛОЖБАМА И КОНГРЕСИМА У САД

Међународни конгрес бивших ратника у Њуорлеансу, уметници на уметничкој изложба у Филадельфији; туристичка изложба у Чикагу; ротаријански конгрес у Чикагу; Светска изложба у Чикагу; Светска изложба у Њујорку; изложба у Сан Дијегу; Савезничка изложба у Чикагу 1942. године.

Година: 1922, 1926, 1928-1934, 1936, 1939-1940, 1942.

Врста документа: извештај, писмо, брошура.

Језик: српски, енглески.

ЈУГОСЛОВЕНСКО ИСЕЉЕНИШТВО У САД

2 4 ДЕЛАТНОСТ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИЧКИХ ДРУШТАВА И ПОЈЕДИНАЦА У САД

Иницијатива за обнову рада "Српске народне одбране у САД"; посете југословенског посланика и конзула у САД југословенским исељеничким колонијама; рад на просвећивању југословенских исељеника; прославе разних југословенских исељеничких удружења; прославе Дана уједињења; прославе Видовдана са културно уметничким програмом у организацији српских црквено-школских општина; "Коло српских сестара" у Чикагу; певачка друштва; откривање споменика који је израдио Иван Мештровић; градња исељеничких домова и материјална помоћ из државног исељеничког фонда; стање соколских удружења југословенских исељеника у САД и предлог за учешће на соколском слету у Београду; одлазак представника исељеника на исељенички конгрес у Загребу; југословенско друштво "Вардар" из Чикага (прославе, имена чланова итд); "Југословенска легија"; конвенција Словенске Народне Потпорне Једноте; закључак "Југословенске Братске Федерације" о потреби оснивања дома за остареле исељенике; смрт угледног исељеника Анте Бјанкинија; протести исељеника због идеје британског премијера да се изврши ревизија граница на штету Југославије; друштво "Српско Јединство";

Конвенција удружења Словенаца и Хрвата "Југословенска Католичка Једнота"; активност комуниста и сепаратиста да спрече одржавање југословенских приредби; оснивање Југословенске централне организације у Чикагу, Детроиту, Флинту и Виндзору-Канада; "Југословенска жена"; прославе Дана уједињења, комеморативни скупови одржани у црквама поводом убиства краља Александра; посета посланика КЈ Чикагу; доставе југословенских убденика за југословенску децу; оснивање словеначког друштва "Иван Цанкар".

Утисци конзула после посете бакарном рударском крају у Калумету и тамошњој хрватско-словеначкој колонији; "Југословенски дан" у Чикагу; подршка југословенских исељеника Владе генерала Симовића.

Година: 1922-1924, 1926-1942.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак, правила, летак.

Језик: српски, енглески.

Напомена: О делатности југословенских исељеничких друштава и појединаца видети и у месечним извештајима Генералног конзулата у јединици описа 18.

2 5 СПИСКОВИ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИЧКИХ ДРУШТАВА, ФИРМИ И ПОЈЕДИНАЦА

Имена и адресе исељеничких друштава, фирми, новина и појединаца са подручја Генералног конзулата КЈ у Чикагу; одликовани појединци југословенским и америчким одлицима.

Година: 1925-1929, 1931-1933, 1935, 1939-1941.

Врста документа: извештај, писмо.

Језик: српски.

3 6 ЦРКВА И ЈУГОСЛОВЕНСКО ИСЕЉЕНИШТВО

Српска православна црква у САД, њена верско просветна активност; постављење архимандрита Мардарија за администратора српске православне цркве у САД, његова посета епископу Манингу и његова активност против црногорских сепаратиста; архимандритов захтев да се не признаје рукоположење српских свештеника од стране представника других православних цркава у САД; оснивање конзисторије и рукоположење архимандрита Мардарија за епископа; организација парохија; подизање манастира-сиротишта у Либертивилу и избијање афере; неслога у епархији; српски народни сабор у Чикагу и Либертивилу; израда епархијског устава у сагласности са конзулом у Чикагу; финансијска потпора југословенске државе цркви; адресар српских православних свештеника у Северној Америци; болест и смрт владике Мардарија; дисциплински прекршаји појединих свештеника; однос потпорних савеза, црквених општина и друштава према Епархији; прославе освећења цркава; годишњица оснивања црквено-школских општина; прикупљање прилога за изградњу манастира у земљи.

Католичке цркве са хрватским и словеначким свештеницима на тлу САД и бројем деце која похађају наставу у њима; активност конзулата да се одобри долазак што већег броја свештеника и сестара у циљу јачања националне свести исељеника; дочек од стране исељеника, хрватских и словеначких црквених великодостојника као и барског надбискупа, учесника католичког еухаристичког конгреса у САД; прослава годишњице Крањске Католичке Црквене Једноте.

Година: 1920, 1922-1923, 1925-1936, 1938-1942.

Врста документа: извештај, писмо.

Језик: српски, словеначки, енглески.

4 7 АНТИЈУГОСЛОВЕНСКИ И АНТИРЕЖИМСКИ ПОКРЕТ МЕЂУ ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ИСЕЉЕНИЦИМА

Хрватски сепаратистички покрет у САД; делатност огранка Хрватске републиканске сељачке странке односно ХСС у САД и Канади; случај Хорват-Абзац; активност "франковаца" у САД и њихов сукоб са пројугословенски опредељеним католичким свештеником; сарадња хрватских и македонских сепаратиста.

Изборна скупштина Хрватске Братске Заједнице; захтев Друштву народа да се успостави независна Хрватска; сукоби унутар ХБЗ због примања југословенских ордена неких њених функционера; настојања југословенског конзула да на чело ХБЗ дођу пројугословенски опредељени чланови; активност комуниста унутар "ХБЗ"; конгрес хрватског "Кола"; сукоб "ХСС" и "Кола"; антијугословенска делатност хрватског католичког свештенства у САД; иступи сарајевског надбискупа Шарића приликом посете Америци; писмо југословенског конзула кардиналу Мунделајну; боравак Аугуста Кошутића у САД и акција конзулата да се сузбије његова политичко пропагандна активност; "Хрватска Католичка Заједница"; протестна скупштина словеначке клерикалне организације протув ситуације у Југославији; заједничка активност комуниста, хрватских и македонских сепаратиста против режима у Југославији; активност Луја Адамича; антирежимска пропагандна делатност Стојана Прибићевића; објављивање чланака Светозара Прибићевића; напади на пројугословенски опредељене исељенике; оснивање "Хрватске Републиканске Сељачке Лиге" САД; активност усташке организације "Хрватски домобран" у свету а посебноу САД; пропагандна гласила сепаратистичких организација; реакције на убиство краља Александра међу исељеницима пре свега Хрватима и Словенцима и написи у штампи; боравак Бранимира Јелића у САД; реаговање исељеника пореклом са простора Конавла на вест о градњи српске православне цркве на том подручју; став Америчког амбасадора у Италији о усташком покрету и молба југословенског отправника ослова да се спречи њихова активност у САД; комунистички покрет међу југословенским исељеницима у САД.

Заједничко удружење српских, хрватских и македонских комуниста у Детроиту; акција Југословенског радничког вијећа у Чикагу; скупштина југословенске комунистичке фракције у САД; сукоби са антикомунистички оријентисаним исељеницима; прикупљање средстава за комунистичко гласило; намера америчке владе да депортује све исељенике осумњичене за комунистичку активност; одлуке ЦК КПЈ о раду међу радницима исељеницима у иностранству; рад конзулатана на сузбијању комунистичке пропаганде међу југословенским исељеницима; антидржавна делатност појединаца и других југословенских исељеничких покрета у САД.

Година: 1921-1923, 1927-1934, 1936.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак, летак.

Језик: српски, енглески.

Напомена: О овој теми видети и у месечним извештајима Генералног конзулата у јединици описа 18.

4 8 СУМЊИВА ЛИЦА

Лица пореклом са простора Краљевине Југославије осумњичена за комунистичку и хрватску сепаратистичку активност.

Година: 1921-1923, 1926, 1928-1934, 1936.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак.

Језик: српски, енглески.

5 9 **СОЦИЈАЛНА И ЕКОНОМСКА ПИТАЊА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ
ИСЕЉЕНИКА У САД**

Политика југословенске владе по питању повратка исељеника у земљу; колонизација повратника и смештај остарелих у Југославији; исељенички штедни улози у америчким и југословенским банкама; дознаке исељеника за-вечају; афера у "Југословенско-америчкој експорт-импорт корпорацији"; поједине фирме у власништву југословенских исељеника.

Година: 1919-1922, 1926-1935, 1939-1941.

Врста документа: извештај, писмо, новински чланак.

Језик: српски, енглески.

Напомена: О овој теми видети такође у месечним извештајима Генералног конзулата у јединици описа 18.

5 10 **ПОМОЋ ОТАЦБИНИ ОД СТРАНЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ОДБРАНЕ У
САД И ДРУГИХ УСТАНОВА И ПОЈЕДИНАЦА**

Прикупљање помоћи од стране "Српске Народне одбране" у Америци за ратну сирочад, пострададе у рату и избеглице после Првог светског рата; помоћ "Yugoslav Reliefa"; помоћ за изградњу болнице; помоћ за пострададе од поплаве; прилози за изградњу соколског дома; прикупљање помоћи после напада и окупације Југославије; прилози појединаца.

Година: 1918-1920, 1924-1926, 1928-1931, 1935-1936, 1940-1941, 1943 с.а.

Врста документа: извештај, писмо, летак.

Језик: српски, енглески.

5 11 **ИСЕЉЕНИЦИ - ДОБРОВОЉЦИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ**

Оснивање удружења исељеника-добровољаца у српској војсци у САД; повратак добровољаца у САД; захтеви за поделу земље и југословенских државних обвезница добровољцима; молбе појединаца; адресе чланова удружења добровољаца у САД.

Година: 1920-1921, 1923, 1925-1926, 1929-1933, 1937-1940, 1942-1943.

Врста документа: извештај, писмо.

Језик: српски, енглески.

5 12 **СТАТИСТИКА У ВЕЗИ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИКА И
ЊИХОВИХ ДРУШТАВА**

Статистика миграција југословенског становништва у иностранство са подацима о исељавању и повратку из Северне Америке; непоузданост америчких статистика; захтеви из Југославије конзуларним представништвима да се установи прецизан податак о броју исељеника у Северној Америци; подаци о приближном броју, потпорним, соколским и другим исељеничким друштвима

у САД; реферат и предлози исељеничког изасланика КЈ у Канади по питању исељеништва.

Година: 1925-1928, 1930-1934.

Врста документа: извештај, циркулар, писмо.

Језик: српски, енглески.

6 13 РЕПАТРИЈАЦИЈЕ И ДЕПОРТАЦИЈЕ

Проблеми рада конзуларних представништава КЈ у САД по питањима репатријације и депортације; молбе југословенских исељеника да буду због сиромаштва репатрирани у Југославију; депортација југословенских грађана због илегалног уласка и боравка у САД; депортовање осуђеника; подаци о броју репатрираних и депортованих из САД и Канаде.

Година: 1928, 1930-1940.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак.

Језик: српски, енглески.

6 14 ЗАОСТАВШТИНЕ, КОМПЕНЗАЦИЈЕ И ОСИГУРАЊА

Рад конзулата и проблеми по питању наплата заоставштина; законодавство појединих америчких савезних држава у вези тога; проневера заоставштина од стране адвоката Елесина; спискови наплаћених заоставштина.

Година: 1918, 1922-1926, 1928-1929, 1931-1933, 1935-1941.

Врста документа: извештај, писмо, сертификат, фотографија.

Језик: српски, енглески.

6 15 РАЗНА ПРАВНА ПИТАЊА, ПОТРАГЕ И КРИМИНАЛНИ СЛУЧАЈЕВИ

Регулисање држављанства југословенских исељеника; регулисање војне обавезе исељеника и молбе за пријем у војску; молбе сродника исељеника из Југославије да се установи њихово место боравка у САД и да се јаве породици; исељеници осуђени због кривичних дела на затворске казне у САД; убиства исељеника; преваре; разно.

Година: 1923, 1925-1929, 1931-1943, 1945.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак.

Језик: српски, енглески.

ШТАМПА И ПРОПАГАНДА

7 16 ШТАМПА И ПРОПАГАНДА I

Информативно-пропагандна активност југословенске државе и конзулата у Чикагу према југословенском исељеништву и америчкој јавности; црногорска сепаратистичка пропаганда присталица свргнутог краља Николе, прикупљање добровољних прилога; формирање "Савеза Независних Црногораца"; пропагандна активност Јована Пламенца и молба америчким властима да му се продужи боравак у земљи; акција Владимира Петровића долазак свештеника Никодија Јањушевића у САД; италијанска подршка присталицама неза-

висне Црне Горе; сарадња са хрватским сепаратистима и "Македонствујушчим"; покретање листа "Црногорски гласник"; одлука о оснивању "Црногорске Народне Странке Сељака и Радника" у САД; праћење и сузбијање сепаратистичке активности од стране конзулата уз подршка исељеника присталица уједињења; југословенска исељеничка штампа у САД и информативно-пропагандна активност конзулата према исељеништву; оснивање листова различите политичке оријентације (комунистичке, сепаратистичке, републиканске монархистичке, југословенске); адресе важнијих листова, тираж, имена власника, гл. уредника и новинара; натписи у штампи; полемике; објављивање антиржимских чланака Светозара и Стојана Прибићевића; настојање југословенског конзулата да сузбије утицај антијугословенске и антивладине пропаганде; забрана уношења у Југославију листова са комунистичком и сепаратистичком садржином; подршка пројугословенским листовима.

Америчка штампа о Југославији; вести и коментари догађаја из унутрашње и спољне политике Југославије; листови и новинари који пишу против југословенских интереса; Херстова штампа; деманти тенденциозних вести од стране југословенског конзулата; контакти конзула са уредницима листова и новинарима; удружени протести југословенских исељеника и штампе поводом чланака у америчким новинама којима се подржавају италијански захтеви за ревизију граница; доласци америчких новинара у Југославију; ситуација у Европи третирана у америчкој јавности; написи у исељеничким листовима других етничких група у САД; пропагандна активност путем других медија.

Година: 1920-1937, 1939-1942.

Врста документа: извештај, писмо, новински исечак, летак.

Језик: српски, енглески.

Напомена: О комунистичкој штампи и пропаганди међу југословенским исељеницима видети у јединици описа 7.

8 17 ШТАМПА И ПРОПАГАНДА II

Албанци у САД и албанска пропаганда; осврт на помоћ коју су албански исељеници и исељеничка друштва прикупила за рад албанске делегације на Мировној конференцији после Првог светског рата; публикације у прилог албанским националним аспирацијама; боравак Фан Нолија у САД и његов сукоб са краљем Зогуом.

Бугари и "Македонствујушчи" у САД; пропагандна активност Бугарске према америчкој јавности и исељеништву са територије Македоније; подршка сепаратистичким тежњама дела исељеништва пореклом из југословенског дела Македоније и пропагирање стварања федерације са Бугарском; бугарска црква и свештенство у САД; захтеви и пропагирање стварања независне македонске државе од стране дела исељеника са подручја Македоније"; делатност "Македонске Политичке Организације у САД и Канади; подружнице и чланови; конгреси МПО и текст устава организације; текст меморандума упућеног Стјепану Радићу са конгреса МПО; покретање листа "Македонска Трибуна" у Индијанополису као центру бугарско-македонске организације; написи у новинама; штампање пропагандних публикација; предавања бугарских дипломата и професора у САД; везе ВМРО и МПО; помоћ исељеника из Ресена ухапшеним студентима у Скопљу; активност југословенских конзуларно-дипломатских представника и југословенских исељеника на сузбијању бугарске пропаганде; разговори са представницима америчких власти поводом антијугословенске активности; обиласци исељеничкијх колонија од стране конзула у

Чикагу; рад српских свештеника међу исељеницима из Македоније; организовање зборова; формирање пројугословенског друштва "Вардарска Бановина"; ангажовање бившег бугарског посланика у Београду, Косте Тодорова од стране југословенске владе и његов боравак у САД и Канади; захтеви студената у Бугарској за ревизију Нејског уговора; петиција "Балканског савета" из Лондона "Лиги народа"; питање бугарске националне мањине и становништва у јужној Србији (Македонији) у односима Југославије и Бугарске са подацима о броју чиновника, свештеника пореклом из Македоније; терористичка активност ВМРО у јужној Србији; петиција "Македонствујушчих" француској влади; сарадња екстремних хрватских и бугарских организација у свету а посебно у САД; сукоби унутар МПО; став поменуте организације према актуелној ситуацији у Бугарској; сукоб Бугара из Бугарске и Македонаца на скупу у Торонту у Канади; конгреси и активност левичарске организације исељеника "Македонски Народни Савез"; праћење рада и забрана издавања виза за улазак у Југославију лицима осумњиченим за ширење бугарске пропаганде и активност против југословенских интереса.

Година: 1921-1923, 1926-1934, 1936, 1942 с.а.

Врста документа: извештај, писмо, летак, новински исечак.

Језик: српски, енглески, бугарски.

Напомена: У оквиру ове јединице су обједињена сва документа која се односе на Бугарску, њену пропаганду и активност

ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КЈ У ЧИКАГУ

9 18 ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ЧИКАГУ

Рад и службеници Генералног конзулата КЈ у Чикагу; периодични извештаји о раду (годишњи за 1927. и прво тромесечје 1928, и месечни за период март 1930. до маја 1934) по свим питањима из делокруга ген. конзулата (праћење политичке, економске и социјалне ситуације у САД, писање америчке штампе оситуацији у САД и свету, праћење стања у југословенском исељеништву и контакти с њим, административно правни рад на заоствштинама, компензацијама итд.) тромесечни прегледи (административног) рада генералног конзулата; сукоб посланика КЈ у САД А.Тресић-Павичића са конзулом КЈ у Сан Франциску, С. Јовановићем поводом писања југословенске исељеничке штампе и начина рада са исељеништвом.

Анализа социо-економског положаја исељеништва, менталитета, штампе итд; контакти конзула у Чикагу са страним дипломатама; разговор конзула на пријему са Бразилским државним секретаром; незванични разговор конзула са новонаименованим пољским амбасадором у САД о пољско-југословенским односима; јурисдикција Генералног конзулата у Чикагу и предлози за отварање нових и именовање почасних конзула; затварање конзулата у Сан Франциску; проблем надлежности југословенских дипломатско-конзуларних представника над исељеничким комесаром КЈ у САД; проблем рада на заоставштинама; издавање пасоша у Конзулату; рад конзулата са југословенским поморцима и бродским компанијама; рад са руским поданицима избеглим пред болшевицима; поверљиви кредити Конзулата.

Службеници Генералног конзулата КЈ у Чикагу; разно.

Година: 1921-1936, 1938-1943.

Врста документа: извештај, писмо.

Језик: српски, енглески.

број	бр.јед.
фасцикле	описа

**ПОПИС
КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈА**

ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈА

ПОВЕРЉИВИ ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

1 ПОВЕРЉИВИ ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

година: 1936, 1937.

број: 1-413; 1-331

2 ПОВЕРЉИВИ ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

година: 1938, 1939, 1940.

број: 1-347; 1-253; 1-110

3 ПОВЕРЉИВИ ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

година: 1940, 1941, 1942, 1943.

број: 111-235; 1-173; 1-200; 1-199

**ИНДЕКСИ
АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА**

ИМЕНСКИ ИНДЕКС

- А**
АДАМИЧ ЛУЈ
4
- Б**
БЈАНКИНИ АНТЕ
4, 17
БУДРОВИЋ ВИНКО
7
- В**
ВИЛСОН ВУДРО, АМЕРИЧКИ ПРЕДСЕДНИК
1
ВОПИКА ЧАРЛС, АМЕРИЧКИ ПОСЛАНИК У
ЈУГОСЛАВИЈИ
1
- Г**
ГНИДОВЕЦ, БИСКУП
6
ГРДИНА АНТОН
4
- Д**
ДЈУИ ЧАРЛС, АМЕРИЧКИ ПОДСЕКРЕТАР
1-2
ДОБРЕЧИЋ, БАРСКИ НАДБИСКУП
6
ДОШЕН АНТЕ
7
- З**
ЗОГУ, КРАЉ АЛБАНИЈЕ
17
- Ж**
ЖИВКОВИЋ ТЕОДОР
4
- Ј**
ЈЕГЛИЧ, БИСКУП
6
- ЈЕЛИЋ БРАНИМИР, УСТАШКИ ТЕРОРИСТА
7
ЈЕРКОВИЋ БЛАЖО, СВЕШТЕНИК
7
- К**
КЕЖМАН ЉУДЕВИТ
7
КИСЕЛНИЧЕВ, БУГАРСКИ ЕМИГРАНТ
17
КОЗОМАРА ДАНИЛО, СВЕШТЕНИК
6
КОМНЕНОВИЋ МАРКО, СВЕШТЕНИК
6
КОШУТИЋ АУГУСТ
7
КРАЈИНОВИЋ ЈОВАН, СВЕШТЕНИК
6
КРЕН РИЧАРД, АМЕРИЧКИ ПОЛИТИЧАР
1
- М**
МАНДУШИЋ, АЛЕКС-ЏЕЈК
4, 8, 17
МАНИНГ, АНГЛИКАНСКИ БИСКУП
6
МАРИЈА, РУМУНСКА КРАЉИЦА
1
МАСАРИК ТОМАШ, ЧЕХОСЛОВАЧКИ
ПРЕДСЕДНИК
1
МЕШТРОВИЋ ИВАН
4
МИХАЈЛОВ ВАНЧО, ВОЂА ВМРО
17
МУНДАЛАЈН, КАРДИНАЛ
7
МУСОЛИНИ БЕНИТО, ИТАЛИЈАНСКИ
ДИКТАТОР
1
- Н**
НАКОВ, БУГАРСКИ СВЕШТЕНИК У АМЕРИЦИ
17

НОЛИ ФАН, АЛБАНСКИ ПОЛИТИЧАР
17

П

ПАВЕЛИЋ АНТЕ, УСТАШКИ ПОГЛАВНИК
7, 17

ПАЛАНДАЧИЋ ИВАН, НОВИНСКИ ИЗДАВАЧ
17

ПАНДЕЛО АНАСТАС, АЛБАНСКИ ЕМИГРАНТ
17

ПЕТАР II КАРАЂОРЂЕВИЋ, КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ
2

ПОПОВИЋ ДАВИД, СВЕШТЕНИК
6, 17

ПРЕВЕДЕН ФРАНО
4

ПРИБИЋЕВИЋ СВЕТОЗАР
7

ПУПИН МИХАИЛО
4, 6

Р

РАДИЋ СТЈЕПАН, ВОЂА ХСС
17

РИСТАНОВИЋ ЖИВОЈИЋ, СВЕШТЕНИК
6

РУЗВЕЛТ ФРАНКЛИН, АМЕРИЧКИ
ПРЕДСЕДНИК
1

С

САВИН АЛЕКСАНДАР
4

СКУБИЋ ЕДО
4

Т

ТОДОРОВ КОСТА, БУГАРСКИ ПОСЛАНИК У
БЕОГРАДУ
17

ТРБУХОВИЋ ДУШАН, СВЕШТЕНИК
6

У

УСКОКОВИЋ МАРДАРИЈЕ, ЕПИСКОП
6

Х

ХОРВАТ ИВАН
7

Ц

ЦАНКАР ВИНЦЕНТ
4

ЦУКЕЛА ЛУИС
4

Ч

ЧКАТРОВ ЈОРДАН, БУГАРСКИ ЕМИГРАНТ
17

ГЕОГРАФСКИ ИНДЕКС

Б

БУГАРСКА
1

В

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА
1

И

ИТАЛИЈА
1

Ј

ЈУЖНА АМЕРИКА
1

К

КАНАДА
1

М

МАЂАРСКА
1

Н

НЕМАЧКА
1

Ф

ФРАНЦУСКА
1

Ч

ЧЕХОСЛОВАЧКА
1

Генерални конзулат Краљевине Југославије у Чикагу

штампа

Архив Југославије

припрема за штампу

Одељење за сређивање и обраду архивске грађе

унос текста

Предраг Крејић

прелом текста

Ленка Чуровић

софтвер

Microsoft Windows XP Professional

Microsoft Word 2003

писмо

Times_New_Roman

хардвер

персонални рачунар Intel(R) Pentium(R) Dual CPU

ласерски штампач HP Laser Jet M1120 MFP

штампање завршено

мај 2013. године

БЕОГРАД, Васе Пелагића 33

Телефони: Централa 3690-252, 3690-253, 3690-261, 3690-262
Директор 3691-007
Факс 3066-635